

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Шило С.М.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ*

Шило С.М. Особливості застосування законодавства щодо запобігання корупції в умовах воєнного стану.

У статті зосереджено увагу на тому негативному впливі, який чинить корупція на ефективність держави, знижуючи її керованість та погіршуючи організацію суспільного життя навіть в умовах воєнного стану. Запобігання корупції має здійснюватися виключно на правовій основі – з дотриманням принципу верховенства права і визнанням того, що в Україні права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Автором проведений аналіз змін та доповнень до чинного законодавства України щодо запобігання корупції в умовах воєнного стану. Констатовано, що такі новели передбачені проектами щодо посилення відповідальності за корупційні діяння під час дії воєнного стану цілком виправдані й спрямовані на не допущення «розпилю» міжнародної допомоги під час війни, завдання превентивного удару, прирівнявши корупцію до співпраці з ворогом. Сформульовано наукове бачення законодавчого підходу до вирішення проблеми запобігання корупції в Україні з урахуванням реалістичної мети такої діяльності та війни в країні.

Також, здійснено аналіз запровадження функціонування інституту уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції, які є первинною ланкою антикорупційної інфраструктури й покликані допомагати керівникам, іншим працівникам державних органів, у тому числі в період дії в Україні правового режиму воєнного стану, не допускати порушень вимог Закону.

Автор приходить до висновків, ефективна боротьба проти корупції в Україні в умовах воєнного стану продовжується, окрім наявності відповідної політичної волі, така діяльність вимагає належного законодавчого забезпечення (комплекс нормативно-правових приписів, що регулюють механізми запобігання корупції, а також відповідальність за вчинення корупційних порушень), формування дієвої системи державних органів, забезпечення належного координування формування та реалізації антикорупційної політики, превентивні заходи запобігання корупції, а також її подолання в умовах воєнного стану. Побудова такої інституційної системи повинна відповідати міжнародним стандартам (зокрема, конвенціям Організації об'єднаних націй та Ради Європи проти корупції, а також рекомендаціям ГРЕКО та Стамбульського плану дій антикорупційної мережі ОЕСР (організації економічного співробітництва й розвитку) і передовій світовій практиці, а також враховувати особливості української юридичної системи.

Ключові слова: корупція, законодавство, війна, воєнний стан, запобігання.

Shylo S.M. Peculiarities of the application of legislation on the prevention of corruption in the conditions of martial law.

The article focuses on the negative impact that corruption has on the efficiency of the state, reducing its manageability and worsening the organization of public life even under martial law. Prevention of corruption must be carried out exclusively on a legal basis - in compliance with the principle of the rule of law and the recognition that in Ukraine human rights and freedoms and their guarantees determine the content and direction of the state's activities. The author conducted an analysis of changes and additions to the current legislation of Ukraine regarding the prevention of corruption under martial law. It has been established that such novelties provided for by the projects on strengthening responsibility for corruption acts during martial law are fully justified and aimed at preventing the «sprinkling» of international aid during wartime, the

task of a preventive strike, equating corruption with cooperation with the enemy. A scientific vision of the legislative approach to solving the problem of preventing corruption in Ukraine is formulated, taking into account the realistic goal of such activity and the war in the country.

Also, an analysis of the implementation of the institute of authorized units (authorized persons) for the prevention and detection of corruption, which are the primary link of the anti-corruption infrastructure and are called to help managers and other employees of state bodies, including during the period of martial law in Ukraine, was carried out. allow violations of the requirements of the Law.

The author comes to the conclusion that the effective fight against corruption in Ukraine under martial law continues, in addition to the presence of the appropriate political will, such activity requires appropriate legislative support (a set of legal prescriptions regulating mechanisms for preventing corruption, as well as responsibility for committing corruption violations), formation of an effective system of state bodies, ensuring proper coordination of the formation and implementation of anti-corruption policy, preventive measures to prevent corruption, as well as its overcoming in the conditions of martial law. The construction of such an institutional system must comply with international standards (in particular, the conventions of the United Nations and the Council of Europe against corruption, as well as the recommendations of GRECO and the Istanbul action plan of the anti-corruption network of the OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) and best global practice, as well as take into account the peculiarities Ukrainian legal system.

Key words: corruption, legislation, war, martial law, prevention.

Постановка проблеми. Ступінь захищеності кожної держави перед зовнішніми загрозами, у тому числі збройною агресією, перебуває у безпосередній залежності від внутрішньої стабільності, міцності національного державного апарату, ефективності політичної влади на усій державній території. У цьому контексті саме корупція найчастіше виступає основною внутрішньодержавною причиною політичних та економічних криз. Треба погодитись, що вона має широкий вплив на усі соціуми, оскільки підриває демократію і верховенство права, а також призводить до порушень прав людини, викривлень ринків, зниження якості життя і дозволяє організованій злочинності, тероризму та іншим загрозам безпеки людей процвітати. Цей негативний феномен можна виявити в усіх країнах – великих і малих, багатих і бідних – але саме в країнах, що розвиваються, його наслідки є найбільш руйнівними [1; 2, с. 94].

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до п. 20 ч. 1 ст. 106 Конституції України [3], Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [4] введено в дію план запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в Україні [5]. У таких умовах, на сьогодні одним зі стратегічних пріоритетів для країни залишається боротьба зі злочинністю та корупцією. Криміногенні реалії сьогодення вимагають дієвого механізму реагування з боку держави, зокрема, забезпечення злагоджених, цілеспрямованих, спільних дій законодавчих та правоохоронних органів.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Вирішенню різних організаційно-правових проблем корупційної злочинності та вдосконаленню вітчизняного антикорупційного законодавства присвячено праці В. Б. Аве'рянова, Ю. В. Бауліна, С.Г. Брателя, О.М. Бандурки, О.Ю. Бусол, Б.М. Головкина, О.М. Джужі, О.Ю. Дрозда, А.П. Закалюка, М.В. Калатура, А.Т. Комзюка, О.М. Костенка, А.О. Левчук, О.М. Литвинова, І.О. Лугового, О.А. Мартиненка, М.І. Мельника, І.Д. Пастуха, О.П. Рябченко, В.В. Сокурєнка, В.М. Трепака, Т.В. Хабарова, В.В. Черня, В.І. Шакуна, С.О. Шатрави та інших.

Незважаючи на значну кількість робіт, що були присвячені питанням запобігання і протидії корупції, окремі аспекти застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану не досліджувалися.

Виклад основного матеріалу. Успіх подальшої розбудови України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави нині, як ніколи раніше, залежить від рішучості політиків, державних діячів та публічних службовців і принциповості кожного громадянина та громадянського суспільства загалом у боротьбі із зовнішнім і внутрішнім ворогом. Одним із найбільш небезпечних внутрішніх супротивників України є корупція, яка унеможливує ефективний економічний, соціальний та гуманітарний розвиток України, уповільнює її європейську інтеграцію, що зрештою грає на руку зовнішнім ворогам нашої держави. Саме тому викорінення корупції нині є одним із найважливіших завдань Української держави [6, с. 7].

Ефективна боротьба з корупцією вимагає наукової концепції її запобігання. Однією із основних засад такої концепції має бути розуміння корупції як соціально обумовленого явища. Виходячи з цього, необхідно розробити стратегію й тактику боротьби з нею, поставити відповідні цілі, визначити засоби їх досягнення, рівень матеріального, фінансового, організаційного та правового забезпечення [7, с. 238].

Запобігання корупційній злочинності являє собою комплексний організований і науково обґрунтований процес впливу держави та інших спеціально уповноважених суб'єктів на формування негативних факторів корупційної злочинності та протікання корупції у суспільстві. Одним із ключових напрямів такого запобігання виступає запобігання корупційній злочинності, попереджувальний зміст якого якраз і зосереджується на усуненні та нейтралізації причин і умов корупційної злочинності, а також інших криміногенних чинників, що позначаються на формуванні особистості осіб, які вчиняють корупційні злочини. Теоретико-методологічне забезпечення корупційній злочинності виділяє пріоритетне значення запобігання цьому соціально-правовому явищу поряд з іншими формами боротьби [8, с. 79].

Стратегічною метою антикорупційної політики є протидія корупції на рівні державної влади та місцевого самоврядування шляхом підвищення прозорості в їх діяльності, додержання прав і свобод людини і громадянина, створення умов для розвитку економіки, забезпечення європейських соціальних стандартів і добробуту населення. Досягнення цієї мети можливе шляхом реалізації антикорупційної політики, яка передбачає поступове зниження рівня корупції в державі та налагодження дієвого механізму із запобігання та протидії корупції в Україні. Виходячи з цього, мають визначатись стратегічні та тактичні цілі протидії корупції, ставитись завдання перед конкретними органами державної влади, обиратись засоби протидії корупції [9, с. 63-64].

Ефективна боротьба проти корупції в Україні, крім наявності відповідної політичної волі, вимагає належного законодавчого забезпечення (комплекс нормативно-правових приписів, що регулюють механізми запобігання корупції, а також відповідальність за вчинення корупційних порушень), формування дієвої системи державних органів, забезпечення належного координування формування та реалізації антикорупційної політики, превентивні заходи запобігання корупції, а також її подолання. Побудова такої інституційної системи повинна відповідати міжнародним стандартам (зокрема, конвенціям Організації об'єднаних націй та Ради Європи проти корупції, а також рекомендаціям ГРЕКО та Стамбульського плану дій антикорупційної мережі ОЕСР (організації економічного співробітництва й розвитку)) і передовій світовій практиці, а також враховувати особливості української юридичної системи.

В умовах війни, є нагальна необхідність посилити боротьбу з корупцією шляхом внесення змін та доповнень до чинного законодавства, тим більше, що на Україну після перемоги очікує мільярдне фінансування від наших партнерів на відродження економіки та інфраструктури. А при слові «фінансування» у найгіршій частини держапарату з'являється нездоровий блиск в очах та нові офшорні рахунки. Антикорупційна система України і в мирний час була не надто ефективною, а під час війни у вітчизняних правоохоронних органів на корупціонерів взагалі не залишається вільних рук, бо усі переважно зайняті розслідуванням військових кримінальних правопорушень [10].

Так, проектом Закону про внесення змін до Кримінального кодексу (КК) України щодо посилення відповідальності за корупційні діяння під час дії воєнного стану [11] пропонується прирівняти до державної зради набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, активів, вартість яких більше ніж на шість тисяч п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян перевищує її законні доходи, у період дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення чи скасування.

Для цього проект Закону пропонує доповнити ст. 111 КК України, яка стосується державної зради, новим положенням, згідно з яким посадовця-корупціонера зможуть позбавити волі на строк до 15 років або засудити до довічного позбавлення волі, з конфіскацією майна та з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.

У цьому аспекті варто зауважити, що Законом України від 3 березня 2022 року № 2113-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» [12] було доповнено статті 111 (Державна зрада), 113 (Диверсія) КК України ознакою, що обтяжує відповідальність – *вчинення дій в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту*, а також передбачено санкції за вчинення таких дій – *позбавлення волі строк п'ятнадцять років або довічне позбавлення волі, з конфіскацією майна*.

Вчинення державної зради або диверсії в умовах воєнного стану означає вчинення дій, передбачених ст. 111 або 113 КК України [13] відповідно, у період та на території, де запроваджено особливий правовий режим у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, що передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (воєнний стан).

Вчинення державної зради або диверсії в період збройного конфлікту означає вчинення дій, передбачених ст. 111 або 113 КК України відповідно, у період та на території, де триває збройне зіткнення між державами (міжнародний збройний конфлікт, збройний конфлікт на державному кордоні) або між ворогуючими сторонами в межах території однієї держави, як правило, за підтримки ззовні (внутрішній збройний конфлікт).

Встановлення жорстких санкцій за вчинення зазначених дій цілком виправдано в умовах війни з росією, а також будь-якого іншого збройного конфлікту. У такий спосіб держава здатна притягнути до кримінальної відповідальності та призначити найтяжчу міру покарання особам, які вчинили диверсію чи державну раду, а також запобігти новим проявам зазначених суспільно небезпечних діянь.

З метою притягнення винних до кримінальної відповідальності, а також її невідворотності, є необхідним також встановити абсолютну заборону на звільнення винних від кримінальної відповідальності, покарання чи його відбування в разі вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених у ст. 109–114-1 КК України, проти миру та безпеки людства, передбачених у ст. 437–439 і ч. 1 ст. 442 КК України, вчинених в умовах воєнного стану. У зв'язку з цим пропонуємо доповнити ряд статей 45–48, 74, 75, 79, 80–82, 86, 87, 89, 91 КК України положеннями про заборону звільняти від кримінальної відповідальності, покарання чи його відбування, зняття чи погашення судимості у разі вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених у ст. 109–114-1, проти миру та безпеки людства, передбачених у ст. 437–439 і ч. 1 ст. 442 КК України.

Тому новели передбачені проектом Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за корупційні діяння під час дії воєнного стану цілком виправдані й спрямовані на не допущення «розпилу» міжнародної допомоги під час війни, завдання превентивного удару, прирівнявши корупцію під час війни до співпраці з ворогом.

Далі, у контексті предмету статті, вартій уваги Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану [14] в якому, на період до припинення або скасування воєнного стану, вимога щодо відповідності подарунків загальноновизнаним уявленням про гостинність та обмеження щодо вартості подарунків, встановлені частиною другою статті 23 цього Закону, не поширюються на:

1) одержання грошових коштів, у повному обсязі використаних виключно для таких цілей (за умови наявності підтверджень використання одержаних коштів у повному обсязі на одну або кілька зазначених цілей);

2) одержання безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової, товарів, наданих у повному обсязі з припиненням на них права власності Збройним Силам України або іншим військовим формуванням, утвореним відповідно до законів України, добровольчим формуванням територіальних громад, а також розвідувальним органам, правоохоронним органам (за умови наявності відповідних підтверджень надання таких товарів зазначеним у цьому абзаці суб'єктам у повному обсязі);

3) одержання безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової, товарів, наданих у повному обсязі з припиненням на них права власності як благодійних пожертв чи гуманітарної допомоги особам, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України (за умови наявності відповідних підтверджень надання таких товарів у повному обсязі на зазначені цілі);

4) одержання безоплатно або за ціною, меншою за мінімальну ринкову, особами, які фактично проживають на тимчасово окупованих територіях України, територіях ведення бойових дій внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, або які були змушені покинути своє місце фактичного проживання внаслідок ведення (загрози ведення) бойових дій через збройну агресію Російської Федерації проти України, тимчасової окупації (загрози тимчасової окупації) території України.

Також, встановити, що: а) у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, звітний період якої повністю або частково припадає на період дії воєнного стану, відомості, які мають бути зазначені у декларації відповідно до пунктів 7, 10 частини першої статті 46 цього Закону, суб'єкт декларування має право не зазначати у декларації стосовно об'єктів декларування, передбачених пунктом 2-3 цього розділу; б) у разі одержання доходу, придбання майна, здійснення витрат, зазначених в пункті 2-3 цього розділу, повідомлення про суттєві зміни у майновому стані не подається; в) на період до припинення або скасування воєнного стану зупиняється перебіг строків здійснення заходів контролю, перевірок та моніторингу, призупинених Національним агентством з питань запобігання корупції відповідно до Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 3 березня 2022 року №2115-IX. Перебіг строків відновлюється з дня, наступного за днем припинення або скасування воєнного стану.

Слід погодитись і з висновками про високі корупційні ризики цього Проекту внаслідок використання загальних формулювань без конкретизації та можливості здійснення контролю за витрачанням грошових коштів та інших подарунків. Одержання грошових коштів не завжди є наслідком виникнення права власності на такі гроші і як наслідок - подарунком. Якщо дати гроші сусіду, щоб той купив хліба, то він не стає їх власником. Якщо грошові кошти були отримані для переказу на спецрахунки, пожертви, то жодного подарунку службовець не отримує, оскільки використовує не власні кошти. Як наслідок не виникає обов'язку повідомляти про суттєві зміни у майновому стані.

Те саме стосується й товарів. Одержання безоплатно товарів так само не є фактом виникнення права власності. Якщо мова йде про одержання товарів безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової, для передачі Збройним Силам України або іншим військовим формуванням, то їх можна передавати безпосередньо таким суб'єктам або за посередництва інших суб'єктів (наприклад, благодійних фондів, волонтерських організацій тощо).

Крім цього, незрозуміло, як можна одержати товар за ціною нижче мінімальної ринкової, за такою ціною товар можна придбати.

На одержання такого виду послуг не потрібно окремо надавати дозвіл або створювати спеціальне правове регулювання, оскільки їх можна отримувати відповідно до чинного законодавства, а саме як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси (ч. 2 ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції» [15]), оскільки вони надаються не тільки службовцям, але й іншим особам, які фактично проживають на тимчасово окупованих територіях України, територіях ведення бойових дій внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, або які були змушені покинути своє місце фактичного проживання внаслідок ведення (загрози ведення) бойових дій через збройну агресію Російської Федерації проти України, тимчасової окупації (загрози тимчасової окупації). Це стосується і лікарських засобів, гуманітарної допомоги тощо.

З приводу особливостей декларування у період воєнного стану є роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» [15] стосовно заходів фінансового контролю в умовах воєнного стану (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, проведення перевірок) [16].

Загалом законопроект потребує суттєвого доопрацювання, позаяк недоцільно приймати з таких причин:

1) немає чіткого визначення переліку тих осіб, які мають право отримувати подарунки. Виникає питання, чому особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування або прирівняні до них, повинні бути причетні до здійснення збору коштів й товарів, у тому числі бути їх розпорядниками, якщо це прерогатива інших категорій осіб. Для збору коштів на потреби Збройних Сил України або інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань територіальних громад, а також розвідувальних органів, правоохоронних органів створено значну кількість благодійних фондів або таку допомогу можна отримати через спеціальні рахунки у юридичних особах чи такі товари повинні надходити безпосередньо до юридичної особи або її підрозділів (органів);

2) в окремих випадках практично неможливо відслідкувати, за яких обставин здійснювалось надходження коштів, їх джерела, а також витрати, які були здійсненні за результатами збору коштів та товарів. Відсутність персональної звітності та обліку під час отримання дарунків та їх подальшої долі, тобто непрозорість угод, є одним з головних елементів корупції. Саме це вбачається у законопроекті,

оскільки відсутня можливість з'ясувати, які саме документи, договори тощо засвідчують передачу певних коштів, товарів у повному обсязі, так і передачу вказаних об'єктів адресатам виключно задля реалізації вказаної у законі мети (наприклад, для захисту осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України);

3) збір та розпорядження коштами й товарами, які навіть прийшли з гуманітарною місією, у вигляді отримання таких дарунків особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування або прирівняними до них особами, закладає суттєві ризики для зловживання ними своїм службовим становищем, незаконного збагачення, відмивання майна, одержаного злочинним шляхом, тощо.

У зв'язку з військовою агресією проти України та введенням воєнного стану в Україні діяльність НАЗК максимально концентрується на реалізації тих повноважень, які сприяють перемозі нашої держави у війні. З метою системного запобігання корупції на всіх рівнях управління Закон України «Про запобігання корупції» (Закон) [15] запровадив функціонування інституту уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції. Уповноважені підрозділи (уповноважені особи) є первинною ланкою антикорупційної інфраструктури, які покликані допомагати керівникам, іншим працівникам державних органів, у тому числі в період дії в Україні правового режиму воєнного стану, не допускати порушень вимог Закону [17].

На період дії правового режиму воєнного стану уповноважені підрозділи (уповноважені особи), які не залучені до виконання заходів з оборони держави, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян, продовжують організовувати та здійснювати передбачені Законом заходи із запобігання та виявлення корупції з урахуванням режиму організації праці в установі (зокрема, дистанційної роботи, простою) та особливостей, встановлених Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [4].

Увагу уповноважених осіб, які не перебувають у простоті, зосереджено на таких напрямках діяльності:

наданні консультативної допомоги суб'єктам декларування щодо особливостей додержання вимог фінансового контролю з урахуванням роз'яснень Національного агентства, які розміщені за посиланням: <https://nazk.gov.ua/uk/>;

здійсненні координації діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) територіальних (міжрегіональних) органів та підвідомчих юридичних осіб, які не перебувають у простоті і з якими забезпечено зв'язок, з метою своєчасного доведення до їх відома роз'яснень НАЗК;

візуванні проектів актів з основної діяльності, адміністративно-господарських питань, кадрових питань (особового складу) – у разі наявності безпосереднього або віддаленого доступу до системи діловодства організації;

запобіганні та врегулюванні конфлікту інтересів;

організації роботи каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень вимог Закону;

отриманні та розгляді повідомлень про корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, інші порушення вимог Закону;

інформуванні керівника організації, НАЗК або інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції у випадках, передбачених законодавством, про факти, що можуть свідчити про вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень та інших порушень вимог Закону працівниками організації.

У зв'язку з обмеженням виконання окремих завдань уповноважені особи тимчасово припиняють здійснювати такі функції:

надання інформації НАЗК про результати своєї діяльності у 2021 році та про виконання заходів, передбачених антикорупційною програмою;

проведення внутрішніх навчань;

перевірка факту подання декларацій суб'єктами декларування та повідомлення НАЗК про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій у визначеному відповідно до Закону порядку;

здійснення перевірок організації роботи із запобігання та виявлення корупції в територіальних (міжрегіональних) органах та підвідомчих юридичних особах;

організація роботи з оцінки корупційних ризиків у діяльності організації та підготовки заходів щодо їх усунення;

підготовка та прийняття антикорупційної програми, змін до неї.

Висновки. Таким чином, ефективна боротьба проти корупції в Україні в умовах воєнного стану продовжується, окрім наявності відповідної політичної волі, така діяльність вимагає належного законодавчого забезпечення (комплекс нормативно-правових приписів, що регулюють механізми запобігання корупції, а також відповідальність за вчинення корупційних порушень), формування дієвої системи державних органів, забезпечення належного координування формування та реалізації антикорупційної політики, превентивні заходи запобігання корупції, а також її подолання в умовах воєнного стану. Побудова такої інституційної системи повинна відповідати міжнародним стандартам (зокрема, конвенціям Організації об'єднаних націй та Ради Європи проти корупції, а також рекомендаціям ГРЕКО та Стамбульського плану дій антикорупційної мережі ОЕСР (організації економічного співробітництва й розвитку) і передовій світовій практиці, а також враховувати особливості української юридичної системи.

Список використаних джерел:

1. General Assembly adopts UN Convention against corruption, opens treaty for signature at high-level conference in Merida, Mexico, 9–11 December / United Nations official. 2003. URL: <http://www.un.org/press/en/2003/ga10199.doc.htm>.
2. Трепак В.М. Протидія корупції в Україні: теоретико-прикладні проблеми: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 444 с.
3. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
5. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 2102-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>.
6. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія / за ред. Ю. В. Ковбасюка, В.Л. Федоренка. Київ : Видавництво Ліра-К, НАДУ, 2016. 524 с.
7. Шило С.М. Кримінологічні напрями запобігання корупції в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 237–242.
8. Мельник М.І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії: монографія. Київ: Атіка, 2001. 304 с.
9. Корупційна злочинність в Україні: сучасний стан, детермінанти та запобігання: навч. посіб. / за ред. О.М. Джужи, Е.В. Расюка. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. 340 с.
10. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за корупційні діяння під час дії воєнного стану» № 7348 від 04 трав. 2022 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1288573>.
11. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за корупційні діяння під час дії воєнного стану № 7348 від 04 трав. 2022 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39559>.
12. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану: Закон від 3 берез. 2022 р. № 2113-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2113-20#Text>.
13. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/>.
14. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану № 7280 від 12 квіт. 2022 р. *Верховна Рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=7280&skl=10.
15. Про запобігання корупції: Закон від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
16. Роз'яснення №4 від 07.03.2022 щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю в умовах воєнного стану (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття ва-

- лютного рахунка в установі банку-нерезидента, проведення перевірок). *Національне агентство з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/roz-yasnennya-4-vid-07-03-2022-shhodo-zastosuvannya-okremykh-polozhen-zakonu-ukrayiny-pro-zapobigannya-koruptsiyi-stosovno-zahodiv-finansovogo-kontrolyu-v-umovah-voynenogo-stanu-podannya-deklaratsiyi-p/>.
17. Щодо діяльності з питань запобігання корупції. *Державна податкова служба України*. 2022. URL: <https://tr.tax.gov.ua/diialnist/zapobigannya-proyavam-koruptsii-/informatsiyini-materiali/581003.html>.